

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Дипломна робота магістра
з технологій навчання освітньої галузі «Мови та літератури»

з теми: **ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ТЕКСТОТВОРЧОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 3-4 КЛАСІВ**

Виконала: студентка 2 курсу
РОб1–М17 групи
напряму підготовки 013 Початкова освіта
Турчинська Марія Ігорівна
Керівник: Мелекесцева Н. В.,
кандидат філологічних наук,
старший викладач кафедри теорії та
методик початкової освіти

Рецензент: Бабюк Т.Й.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та
методик дошкільної освіти

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	8
1.1. Поняття педагогічної технології	8
1.2. Сутність інтерактивного навчання в педагогічній науці та практиці.....	10
1.3. Структура й методика інтерактивного уроку.....	16
1.4. Технології інтерактивного навчання	21
РОЗДІЛ 2. ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ТЕКСТОТВОРЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 3-4 КЛАСІВ	26
2.1. Текстотворення молодших школярів як психолого-педагогічна та лінгводидактична проблема	26
2.2. Методика формування текстотворчих умінь і навичок учнів початкових класів на уроках української мови	30
2.3. Система вправ для формування текстотворчих умінь і навичок учнів 3-4 класів у підручниках з української мови	38
2.4. Інтерактивні технології формування текстотворчих умінь і навичок молодших школярів	43
2.5. Організація, зміст і перевірка ефективності експериментального дослідження	65
ВИСНОВКИ	70
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	73
ДОДАТКИ	83

ВСТУП

Ключовим елементом сучасної освіти України є реформування всіх її ланок, зорієнтованих на кожного громадянина демократичної держави та відродження національної школи. Такий процес зумовлений багатьма чинниками, перш за все, змінами у суспільно-політичному житті українського народу.

В умовах соціально-економічного розвитку та національного становлення нашої держави актуалізується потреба в якісно новому рівні освіти, яка б забезпечила умови для інтелектуального, соціального, морального та фізичного розвитку учнів, виховання відповідальної особистості, здатної до самоосвіти, яка вміє критично мислити та використовувати набуті знання й уміння для творчого розв'язання завдань.

Основи окреслених перспектив функціонування освіти закладають на уроках української мови в початковій ланці загальноосвітньої школи на засадах мовно-мовленнєвої, соціокультурної та діяльнісної змістових ліній, а також з урахуванням того, що це не лише окремий навчальний предмет, а й засіб опанування усіх інших дисциплін.

Відповідно до освітньої галузі «Мова і мовлення» Державного стандарту, а також чинних програм з української мови, мета цього курсу полягає у формуванні комунікативної компетентності молодшого школяра, яка виявляється у здатності успішно користуватися мовою (всіма видами мовленнєвої діяльності) у процесі спілкування, пізнання навколишнього світу, вирішення життєво важливих завдань [23, с. 2].

Формування комунікативної компетентності учнів початкових класів забезпечується розвитком умінь продукувати зв'язні висловлювання, викладати думки логічно, послідовно, з дотриманням літературних норм. З огляду на це особливої ваги набуває розвиток зв'язного мовлення, формування текстотворчої компетентності та творчих здібностей молодших школярів.

Аналіз досліджень науковців і практиків свідчить, що питання

текстотворення, а також роботи, пов'язаної з текстами, їх аналізом і створенням власних текстів є одними із пріоритетних у наукових дослідженнях психологів (Л. С. Виготський, П. Я. Гальперін, М. І. Жинкін, О. М. Леонт'єв, О. О. Леонт'єв, О. Р. Лурія, А. К. Маркова та ін.), дослідників мовлення дітей дошкільного віку (А. М. Богуш, Л. І. Божович, О. М. Гвозд'єв, С. М. Карпова), молодшого шкільного віку (Л. Л. Варзацька, М. С. Вашуленко, Н. Б. Голуб, І. П. Гудзик, Т. О. Ладиженська, К. І. Пономарьова, О. Я. Савченко, Н. Ф. Скрипченко, О. Н. Хорошковська й інші).

Проте до цього часу проблема формування текстотворчих умінь і навичок молодших школярів не є вирішеною. Як показує практика навчання, реальний рівень текстотворчої компетентності учнів після закінчення початкової школи є недостатнім, відтак активізується пошук ефективних інноваційних засобів можливого покращення текстотворчих умінь на уроках української мови в початкових класах.

Серед інноваційних технологій навчання значної популярності набувають інтерактивні технології, в основі яких – взаємодія, навчання у співпраці. Інтерактивне навчання занурене у спілкування, діалог, тому очевидним є його ефективність у розвитку мовленнєвих умінь учнів початкових класів.

Хоча інтерактивні технології навчання успішно впроваджені у практику початкової школи, проте деякі аспекти їх використання потребують подальших досліджень. Відсутність цілісної концепції формування текстотворчих навичок і вмінь в початкових класах із використанням інтерактивних технологій навчання зумовили **актуальність** теми нашого дослідження.

Об'єктом дослідження є навчально-мовленнєва діяльність молодших школярів, а його **предметом** – процес формування текстотворчої компетентності учнів засобами інтерактивних педагогічних технологій на уроках української мови в 3-4 класах закладів загальної середньої освіти.

Мета роботи – з'ясувати теоретико-методологічні засади застосування

інтерактивних технологій навчання в початковій школі та виявити їхні дидактичні можливості щодо навчання української мови, зокрема, в процесі формування текстотворчої компетентності молодших школярів.

Гіпотеза. Дослідження передбачає добір інтерактивних вправ і завдань для формування текстотворчих умінь учнів 3-4 класів на уроках української мови, використання яких забезпечить ефективність практичного оволодіння усним і писемним мовленням.

Мета й гіпотеза курсової роботи передбачають розв'язання таких **завдань**:

- 1) здійснити теоретичний аналіз психолого-педагогічної, методичної та мовознавчої літератури, вивчити передовий педагогічний досвід із проблеми дослідження;
- 2) розкрити особливості використання інтерактивних технологій у навчанні української мови учнів початкової школи;
- 3) змодельовати інтерактивні вправи та завдання, спрямовані на розвиток текстотворчих умінь учнів 3-4 класів на уроках української мови;
- 4) експериментально перевірити ефективність розроблених тренувальних вправ у практиці початкового навчання.

Основними методами дослідження стали: теоретичний аналіз наукових джерел (психологічних, педагогічних, лінгвістичних, дидактичних); аналіз, порівняння, узагальнення та систематизація емпіричних і теоретичних даних; метод спостереження, вивчення й узагальнення передового досвіду вчителів-практиків; бесіди з учнями (для виявлення зацікавленості у виконанні комунікативних завдань). Основним був педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний). Під час експериментальної роботи використовувалися методи статистичної обробки даних спостереження й експерименту.

Організація дослідження. Експериментальне дослідження проводилося на базі ЗОШ I-III ступенів с. Яблунів Гусятинського району Тернопільської області.

Новизна роботи полягає у спробі пошуків шляхів удосконалення процесу формування текстотворчої компетентності молодших школярів і створенні системи інтерактивних вправ і завдань для оволодіння текстотворчими вміннями на уроках української мови в 3-4 класах закладів загальної середньої освіти.

Теоретичне значення роботи полягає у розробці питань формування текстотворчої компетентності на уроках української мови в початковій школі.

Практичне значення здобутих результатів – можливість застосування розроблених вправ і завдань для формування текстотворчих умінь і навичок учнів 3-4 класів на уроках української мови учителями початкових класів і студентами педагогічного факультету під час проходження педагогічної практики.

Апробація роботи. Основні положення та результати дослідження представлено на науково-практичному семінарі «Перспективи розвитку дошкільної та початкової освіти» (м. Кам'янець-Подільський, 23 лютого 2018 р.) у доповіді «Особливості формування текстотворчої компетентності учнів початкових класів»; I Регіональній науково-практичній конференції «Роль і місце мистецької педагогіки у формуванні сучасної особистості» (м. Кам'янець-Подільський, 23-24 березня 2018 р.) у доповіді «Інтерактивні технології як засіб підготовки молодших школярів до написання твору-есе»; II Всеукраїнській науково-практичній конференції (заочна форма) «Українська та іноземні мови в початкових класах: актуальні проблеми й інноваційні технології навчання» (м. Кам'янець-Подільський, 28 березня 2018 р.) у доповіді «Технології колективно-групового навчання як засіб формування текстотворчої компетентності учнів 3-4 класів»; звітній конференції студентів і магістрантів педагогічного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський, 10-11 квітня 2018 р.) у доповіді «Інтерактивні технології як засіб формування текстотворчої компетентності молодших школярів»; інтернет-конференції «Актуальні питання початкової освіти: досвід, реалії, перспективи» (м. Кам'янець-Подільський, 25 жовтня 2018 р.) у доповіді

«Технології ситуативного моделювання як засіб формування текстотворчої компетентності учнів 3-4 класів»; обговорено на засіданнях кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2017-2018, 2018-2019 н. р.).

Обсяг і структура дослідження: робота складається зі вступу, основної частини, що має два розділи, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг роботи становить 92 с., основна частина – 82 с.

Зміст роботи. У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено його мету, гіпотезу, завдання, об'єкт і предмет наукових спостережень, методи вивчення матеріалу, новизну, практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі «Науково-теоретичні засади використання інтерактивних технологій у навчальному процесі початкової школи» подано тлумачення педагогічної технології, розкрито сутність інтерактивного навчання в педагогічній науці та практиці початкової освіти.

У другому розділі «Інтерактивні технології навчання як засіб формування текстотворчої компетентності учнів 3-4 класів» схарактеризовано психолого-педагогічні, лінгводидактичні та методичні особливості текстотворення молодших школярів, проаналізовано вправи для формування текстотворчих умінь учнів 3-4 класів у підручниках з української мови, подано інтерактивні вправи й завдання для розвитку текстотворчих умінь і навичок учнів 3-4 класів, обґрунтовано результати експериментального дослідження.

У висновках подано підсумки здійсненого теоретичного й емпіричного дослідження.

ВИСНОВКИ

У сучасному освітньому просторі важливою науково-педагогічною проблемою є текстотворення молодших школярів. Її актуальність зумовлена вихованням особистості, яка вміє вилучати інформацію, активно її осмислювати, переробляти та будувати усні і писемні висловлювання, необхідні в навчанні, майбутній діяльності й безпосередньо в життєвому спілкуванні.

Уміння здійснювати такі види текстотворчої діяльності як пояснення, розповідь, міркування, опис відображає готовність учня початкових класів до інтелектуальної діяльності і, передусім, до процесу мислення, який у найвищій стадії являє монологічне або діалогічне висловлювання на рівні внутрішнього мовлення.

Для створення тексту (в усній або писемній формі) необхідно володіти певними комунікативними вміннями: розкривати тему, підпорядкувати висловлювання основній думці, добирати і систематизувати матеріал, будувати своє висловлювання в певній композиційній формі, удосконалювати створене.

Основою для ефективного цілеспрямованого та послідовного навчання створення текстів у початкових класах є виконання системи відповідних вправ і завдань у процесі вивчення лексико-граматичного та граматико-орфографічного матеріалу на уроках розвитку зв'язного мовлення. Основним їх джерелом є чинні підручники.

Варто пам'ятати, що в роботі з розвитку мовлення та текстотворення не може бути традиційності й одноманітності. Зацікавити школярів українською мовою як предметом навчання можна передусім шляхом уникнення одноманітності, шаблону і схематизму в роботі над словом. Такі дидактичні можливості мають інтерактивні технології, які в поєднанні з класичними методами навчання утворюють ідеальну основу для вивчення матеріалу в початковій школі. Різноманітність цих педагогічних технологій дозволяє вчителю доцільно дібрати методи саме для конкретної теми, а також – відповідно до рівня знань учнів класу.

У ході дослідження здійснено аналіз психолого-педагогічної, методичної та мовознавчої літератури з метою визначення теоретичних основ використання інтерактивних технологій навчання в початкових класах. З'ясовано, що сьогодні вони набувають усе більшого застосування в навчальному процесі, це зумовлено такими характерними рисами цих технологій як орієнтація на особистість учня, спрямованість на реалізацію їхнього особистісного та творчого потенціалу. Проте більшість учителів за браком часу, недостатнім рівнем знань і умінь організувати навчальну діяльність на основі інноваційних технологій не використовують їх.

Переваги аналізованих технологій навчання полягають у тому, що за один і той же проміжок часу можна виконати більший обсяг роботи; досягнення високої результативності у засвоєнні матеріалу і формуванні вмінь. Розвивається навчальна діяльність (планування, рефлексія, самоконтроль, взаємоконтроль); формуються мотиви навчання, гуманні стосунки між дітьми; формуються вміння співпрацювати. Впровадження інноваційних педагогічних технологій у практику початкової школи приносить користь: конкретному учневі – усвідомлення залучення до спільної роботи, комунікації, готовності до роботи в групах на інших уроках, розвиток рефлексії, становлення суб'єктивної позиції в навчанні; навчальній групі – розвиток навичок спілкування і взаємодії у малій групі, формування ціннісно-орієнтованої єдності групи, прийняття моральних норм і правил спільної діяльності; класу: оцінювання процесу та результату спільної діяльності, підвищення пізнавальної активності класу, розвиток аналізу й самоаналізу в процесі групової роботи; у траєкторії зв'язку «клас-учитель» – нестандартний підхід до організації навчального процесу, підвищення пізнавальної активності учнів, багатомірне опанування навчального матеріалу, формування готовності до особистісної взаємодії.

Змодельовані вправи з використанням інтерактивних технологій навчання для формування текстотворчих умінь в початкових класах були апробовані в практичному дослідженні, яке проводилося на базі третіх класів ЗОШ

I-III ступенів с. Яблунів Гусятинського району Тернопільської області. Результати дослідження застосування інтерактивних технологій з метою розвитку текстотворчих умінь і навичок учнів 3-4 класів доводять, що таке навчання є дієвим, оскільки дозволяють створити комфортні умови для забезпечення процесу навчання, сприяють формуванню текстотворчої компетентності, підвищенню мовленнєвої культури учнів та інтересу до вивчення української мови.

Експериментальне навчання підтвердило, що формування вмінь створювати тексти різних типів, стилів і жанрів за допомогою інтерактивних технологій є ефективним за реалізації таких педагогічних умов: забезпечення діалогічного навчального середовища за допомогою застосування особистісно зорієнтованого, комунікативно-діяльнісного, компетентнісного й текстоцентричного підходів, які уможливають реалізацію змістових ліній чинної програми з української мови – мовленнєвої, мовної, соціокультурної і діяльнісної; раціонального поєднання інтерактивних методів, прийомів з різними формами навчання; трансформації змісту, типології і структури уроку взаємопов'язаного навчання мови й мовлення; використання системи комунікативних вправ і завдань, спрямованих на формування текстотворчих умінь.

Отже, схарактеризовані педагогічні технології є ефективним засобом формування текстотворчої компетентності учнів початкових класів. Організація навчальної діяльності з використанням аналізованих технологій навчання вимагає подальшого дослідження як у теоретичному, так і в практичному плані її використання у навчальному процесі з метою пошуку раціональних способів усунення наявних труднощів, які є в методиці навчання української мови в початкових класах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бадер В. І. Взаємозв'язок розвитку усного і писемного мовлення молодших школярів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання української мови» / В. І. Бадер; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – Київ, 2004. – 36 с.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : [підручник] / Ф. С. Бацевич. – Київ : Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с.
3. Біда О. Структура і методика інтерактивного уроку / О. Біда // Початкова школа. – 2007. – № 7. – С. 17-19.
4. Біляєв О. М. Лінгводидактика рідної мови : [навч.-метод. посіб.] / О. М. Біляєв. – Київ : Генеза, 2005. – 180 с.
5. Будна Н. О. Зошит з розвитку зв'язного мовлення : 3 клас : до підручника Захарійчук М. Д., Мовчун А. І. / Н. О. Будна, Л. Ф. Левчук. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. – 56 с.
6. Варзацька Л. О. Методика розвитку зв'язного мовлення молодших школярів : Методичні рекомендації. Частина 1 / Л. О. Варзацька. – Київ : РНМК, 1992. – 162 с.
7. Варзацька Л. О. Методика розвитку зв'язного мовлення молодших школярів : Методичні рекомендації. Частина 2 / Л. О. Варзацька. – Київ : РНМК, 1992. – 114 с.
8. Васильєва Н. М. Застосування інтерактивних методів навчання на уроках предметів гуманітарного циклу / Н. М. Васильєва // Управління школою. – 2005. – № 34. – С. 22-24.
9. Вашуленко М. С. Буквар : підруч. для 1 кл. загальноосвітн. навч. закл. / М. С. Вашуленко, О. В. Вашуленко. – Київ : Видавничий дім «Освіта», 2012. – 152 с.
10. Вашуленко М. С. Концептуальні засади нових програм з української мови для 2-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів з навчання українською

мовою / М. С. Вашуленко // Методичний коментар до навчальних програм для 1-4 класів : Дайджест / Укл. О. В. Онопрієнко. – Донецьк : Каштан, 2012. – 108 с.

11. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі : методичний посібник / М. С. Вашуленко. – Київ : Освіта, 2006. – 268 с.

12. Вашуленко М. С. Українська мова : підруч. для 2 кл. загальноосвітн. навч. закл. укр. мовою / М. С. Вашуленко, С. Г. Дубовик. – Київ : Видавничий дім «Освіта», 2012. – 180 с.

13. Вашуленко М.С. Українська мова : підруч. для 3 кл. загальноосвітн. навч. закл. укр. мовою / М. С. Вашуленко, О. І. Мельничайко, Н. А. Васильківська [за ред. М.С. Вашуленка]. – Київ : Видавничий дім «Освіта», 2013. – 192 с.

14. Вашуленко М. С. Рідна мова : підруч. для 4 кл. / М. С. Вашуленко, С. Г. Дубовик, О. І. Мельничайко, Л. В. Скуратівський [за ред. М. С. Вашуленка]. – Київ : Освіта, 2004. – 128 с.

15. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. – Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2009. – 1736 с.

16. Гавриш Н. В. Розвиток зв'язного мовлення дошкільнят : [навч.- метод. посіб.] / Н. В. Гавриш. – Київ : Вид. дім «Шкільний світ», 2006. – 120 с.

17. Гамаюн С. А. Формування мовленнєвої компетентності на уроках розвитку зв'язного мовлення / С. А. Гамаюн // Початкове навчання та виховання. – 2011. – № 16-18 (272-274). – С. 34-42.

18. Гамза А. В. Методична реалізація формування текстотворчої компетентності у молодших школярів на уроках української мови / А. В. Гамза [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://xn--e1aajfpcds8ay4h.com.ua/files/file/scientific_conference_47/zbornik_47_3_2_Zakorane_30.11.2015.pdf. – Назва з титул. екрана.

19. Гамза А. В. Формування у молодших школярів текстотворчих умінь у процесі вивчення дієслова / А. В. Гамза [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [file:///C:/Users/ASUS/Downloads/texcped_2016_10_4%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/ASUS/Downloads/texcped_2016_10_4%20(1).pdf). – Назва з титул.

екрана.

20. Гейко І. Л. Використання інтерактивних форм і методів навчання. З досвіду роботи / І. Л. Гейко // Тема. – 2004. – № 3/4. – С. 229-232.

21. Глазова О. П. Перспективність і наступність у формуванні текстотворчих умінь в учнів початкових і 5 класів загальноосвітньої школи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / О. П. Глазова. – Київ, 1999. – 18 с.

22. Грицюк О. І. Інтерактивні технології навчання молодших школярів / О. І. Грицюк // Початкове навчання та виховання. – 2011. – № 8 (264). – С. 2-17

23. Державний стандарт початкової освіти // Учитель початкової школи. – 2018. – № 4 (вкладка). – С. 1-16.

24. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : [навчальний посібник] / І. М. Дичківська. – Київ : Академвидав, 2004. – 351 с.

25. Дорошенко С. І. Методика викладання української мови : [навч. пос.] / С. І. Дорошенко та ін. – Київ : Вища школа, 1992. – 380 с.

26. Досяк І. М. Нестандартні уроки з використанням інноваційних технологій. 1-4 класи / І. М. Досяк. – Харків : Вид. група «Основа», 2007. – 160 с.

27. Дубовик С. Організація навчальної мовленнєво-творчої діяльності молодших школярів на уроках української мови / С. Дубовик // // Початкова школа. – 2016. – № 7. – С. 5-11.

28. Дубовик С. Організація навчальної мовленнєво-творчої діяльності молодших школярів на уроках української мови / С. Дубовик // // Початкова школа. – 2016. – № 8. – С. 15-21.

29. Дубовик С. Розвиток діалогічного мовлення школярів на уроках української мови / С. Дубовик // Початкова школа. – 2002. – №7. – С. 19-22.

30. Дячук І. Інтерактивні методи навчання на уроках розвитку зв'язного мовлення, 2 клас (З досвіду роботи) / І. Дячук // Початкова школа. – 2011. – №1. – С. 5-11.

31. Єльнікова О. В. Інтерактивне навчання – засіб модернізації освіти у сучасній школі / О. В. Єльнікова // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. праць. – Київ-Запоріжжя. – 2002. – Вип. 24. – С. 84-88.

32. Єльнікова О. В. Інтерактивні методи навчання, їх місце у класифікації педагогічних інновацій / О. В. Єльнікова // Імідж сучасного педагога. – 2001. – № 3-4 (14-15). – С. 71-74.

33. Захарійчук М. Д. Особливості навчально-методичного комплексу до підручника «Українська мова», 3 клас / М. Д. Захарійчук, А. І. Мовчун // Початкова школа. – № 6. – 2014. – С. 12-25.

34. Захарійчук М. Д. Українська мова : підруч. для 3 кл. загальноосвітн. навч. закладів з навч. укр. мовою / М. Д. Захарійчук, А. І. Мовчун. – Київ : Грамота, 2013. – 176 с.

35. Захарійчук М. Д. Українська мова : підруч. для 4 кл. загальноосвітн. навч. закладів з навч. укр. мовою / М. Д. Захарійчук, А. І. Мовчун. – Київ : Грамота, 2012. – 176 с.

36. Зінченко В. І. Використання інтерактивних форм і методів навчання в ході реалізації навчальних програм в початкових класах / В. І. Зінченко // Початкове навчання та виховання. – 2006. – №19-21. – С. 35-37.

37. Іванішена С. Форми та методи інтерактивного навчання / С. Іванішена // Початкова школа. – 2006. – №3. – С. 9-11.

38. Інноваційні технології навчання української мови та літературного читання в початковій школі : навчальний посібник / за заг. ред. Н. В. Гудими. – Кам'янець-Подільський : Друк-сервіс, 2018. – 168 с.

39. Інтерактивні методи навчання: досвід впровадження / за ред. В. Д. Шарко. – Херсон : Олді-Плюс, 2000. – 210 с.

40. Інтерактивні технології навчання у початкових класах / Авт.-упоряд. І. І. Дівакова. – Тернопіль : Мандрівець, 2007. – 180 с.

41. Інтерактивні технології на уроках української словесності / укладач : Р. Орищин. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2006. – 160 с.
42. Камишинцева С. В. Інтерактивні технології навчання молодших школярів / С. В. Камишинцева // Початкове навчання та виховання. – 2016. – № 6 (442). – С. 2-6.
43. Карпалюк В. С. Формування текстотворчих умінь в учнів початкових класів [Електронний ресурс] / В. С. Карпалюк. – Режим доступу: irbisnbuv.gov.ua. – Назва з титул. екрана.
44. Коберник Г. І. Індивідуалізація і диференціація навчання в початкових класах: теорія та методика : [Монографія] / Г. І. Коберник – Київ : Наук. світ, 2002. – 231 с.
45. Коваль Г. П. Методика викладання української мови : [навчальний посібник для студентів педінститутів, гуманітарних університетів, педагогічних коледжів] / Г. П. Коваль. – Тернопіль : Астон, 2008. – 287 с.
46. Ковальова В. Урок розвитку мовлення з елементами інтерактивних технологій / В. Ковальова // Початкова школа. – 2016. – № 7. – С. 11-14.
47. Ковальчук В. І. Інноваційні підходи до організації навчального процесу / В. І. Ковальчук. – Київ : Шкільний світ, 2011. – 128 с.
48. Когут О. І. Інноваційні технології навчання української мови та літератури : [навчальний посібник] / О. І. Когут. – Тернопіль : Астон, 2005. – 250 с.
49. Комар О. Інтерактивні технології – технології співпраці / О. Комар // Початкова школа. – 2005. – № 2. – С. 130-133.
50. Компаній О. Текстотворення молодших школярів як проблема педагогіки і суміжних галузей наукових знань / О. Компаній [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <file:///C:/Users/ASUS/Downloads/2396-8653-1-PB.pdf> . – Назва з титул. екрана.
51. Кондратюк О. Інноваційні технології в початковій школі / О. Кондратюк. – Київ : Шк. світ, 2008. – 250 с.

52. Кравчина О. С. Активні та інтерактивні методи навчання / О. С. Кравчина. – Київ : ЦППО АПН України, 2003. – 32 с.
53. Кратасюк Л. Інтерактивні методи навчання: Розвиток комунікативних і мовленнєвих умінь / Л. Кратасюк // Дивослово. – 2004. – № 10. – С. 2-18.
54. Кривошاپка О. Б. Групові форми роботи в початковій школі / О. Б. Кривошاپка. – Харків : Вид. група «Основа», 2008. – 157 с.
55. Крикун М. Роль слова в розвитку зв'язного мовлення молодших школярів / М. Крикун // Початкова школа. – 2003. – №11. – С. 27-35.
56. Максименко Н. Б. Технології вивчення предметів галузі «Мови і літератури» в початковій школі : навчально-методичний посібник / Н. Б. Максименко, Т. Б. Качак. – Івано-Франківськ : Тіповіт, 2015. – 100 с.
57. Малафіїк І. В. Дидактика : навчальний посібник / І. В. Малафіїк. – Київ : Кондор, 2009. – 406 с.
58. Мельникова Н. Групові форми роботи як засіб розвитку мислення та підвищення ефективності навчання учнів / Н. Мельникова // Початкова освіта. – 2013. – № 4. – С. 3-7.
59. Методика навчання української мови в початковій школі / за ред. М. С. Вашуленка. – Київ : Літера ЛТД, 2011. – 364 с.
60. Наволокова Н. П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Н. П. Наволокова. – Харків : Основа, 2009. – 340 с.
61. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів. 1-4 класи (зі змінами). – Тернопіль : Мандрівець, 2015. – 256 с.
62. Наумчук М. М. Розвиток зв'язного мовлення молодших школярів : Посібник для вчителя / М. М. Наумчук, Н. О. Будна. – Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2001. – 64 с.
63. Наумчук М. М. Сучасний урок української мови в початковій школі (Методика і технологія навчання) / М. М. Наумчук. – Тернопіль : Астон, 2001. – 264 с.

64. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/images/files/news/12/05/4455.pdf>. – Назва з титул. екрана.

65. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>. – Назва з титул. екрана.

66. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja / за заг. ред. Н. М. Бібік – Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. – 206 с.

67. Освітні технології : навчально-методичний посібник / О. М. Пехота, А. З. Кіктенко, О. М. Любарська та ін.; за ред. О. М. Пехоти. – Київ : А.С.К., 2004. – 256 с.

68. Остапенко Н. М. Технологія сучасного уроку рідної мови : навчальний посібник / Н. М. Остапенко, Т. В. Симоненко, О. В. Руденко. – Київ : ВЦ «Академія», 2011. – 248 с.

69. Пентилюк М. І. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах / М. І. Пентилюк. – Київ : Ленвіт, 2009. – 400 с.

70. Пентилюк М. І. Сучасний урок української мови / М. І. Пентилюк, Г. І. Окуневич. – Харків : Вид. група «Основа», 2007. – 176 с.

71. Побірченко Н. Інтерактивне навчання в системі нових освітніх технологій / Н. Побірченко, Г. Коберник // Початкова школа. – 2004. – № 10. – С. 8-10.

72. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О. І. Пометун. – Київ, 2007. – 142 с.

73. Пометун О. Інтерактивні технології навчання. Теорія, практика, досвід : [метод. Посібник] / О. Пометун, Л. Пироженко. – Київ : АПН, 2002. – 136 с.

74. Пометун О. І. Застосування інтерактивних технологій у навчанні

молодших школярів : Методичний посібник для вчителів початкової школи / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко, О. А. Біда та ін. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. – 304 с.

75. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : [наук.-метод. пос.] / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – Київ : Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.

76. Пономарьова К. Моделювання уроку української мови на компетентнісних засадах / К. Пономарьова // Початкова школа. – 2016. – № 9. – С. 5-19.

77. Пономарьова К. І. Розвиток зв'язного мовлення молодших школярів. Уроки розвитку мовлення в 1-4 класах / К. І. Пономарьова. – Київ : КІМО, 2006. – 148 с.

78. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : [Підручник для студентів педагогічних факультетів] / О. Я. Савченко. – Київ : Абрис, 1997. – 416 с.

79. Савченко О. Я. Формування у молодших школярів загальнонавчальних комунікативних умінь і навичок / О. Я. Савченко // Початкова школа. – № 10. – 2014. – С. 6-10.

80. Савчук О. В. Впровадження інтерактивних методик навчання як складова процесу трансформації освіти / О. В. Савчук // Вісник Черкаського університету імені Богдана Хмельницького. Серія педагогічні науки. – Вип. 157. – Херсон, 2009. – 186 с.

81. Семчук Д. Творчо-дослідницькі та інтерактивні технології навчання на уроках української словесності / Д. Семчук. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. – 144 с.

82. Симоненко Н. Є. Інтерактивні методи в гуманітарній освіті / Н. Є. Симоненко // Управління школою. – 2005. – № 34. – С. 18-21.

83. Стребна О. В. Інтерактивні методи навчання в практиці роботи початкової школи / О. В. Стребна. – [6-е вид.]. – Харків : Основа, 2008. – 250 с.

84. Телячук В. П. Інноваційні технології в початковій школі / В. П. Телячук, О. В. Лесіна. – Харків : «Основа», 2007. – 240 с.
85. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1-2 класи. – Київ : ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. – 240 с.
86. Тлумачний словник шкільної лексики (початкова школа) / Авторі-укладачі : Н.В. Гудима, Н.В. Мелекесцева. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2018. – 120 с.
87. Українська мова з методикою навчання в початкових класах. Інтегрований курс / за ред А. П. Каніщенко, Г. О. Ткачук. – Київ : Промінь, 2003. – 232 с.
88. Федорчук В. В. Педагогічні технології в початковій школі : [навчально-методичний посібник] / В. В. Федорчук. – Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2014. – 268 с.
89. Федорчук Е. І. Сучасні педагогічні технології : навчально-методичний посібник / Е. І. Федорчук. – Кам'янець-Подільський : «Абетка», 2006. – 211 с.
90. Фіцула М. М. Педагогіка. Навчальний посібник / М. М. Фіцула. – Київ : Академвидав, 2005. – 280 с.
91. Химинець В. В. Інновації в початковій школі / В. В. Химинець, М. Ю. Кірик. – Тернопіль : Мандрівець, 2012. – 312 с.
92. Чабайовська М.І. Педагогічні технології навчання української мови та літературного читання в початковій школі : навчально – методичний посібник / М. І. Чабайовська, Г. М. Гаєвська, Н. М. Гавриленко. – Тернопіль : Мальва-ОСО, 2015. – 187с.
93. Чепіль М. М. Педагогічні технології : [навчальний посібник] / М. М. Чепіль, Н. З. Дудник. – Київ : Академвидав, 2012. – 224 с.
94. Чернова Г. Проблеми розвитку творчого ситуативного мовлення засобами інтерактивного навчання в роботі з обдарованими учнями / Г. Чернова // Рідна школа. – 2005. – № 5. – С. 68-70.

95. Чигрина В. А. Від традиційної шкільної освіти – до продуктивного навчання / В. А. Чигрина // Джерело. – 2009. – № 27. – С.13-15.

96. Шевчук Л. М. Вправи і завдання у підручниках з української мови для формування текстотворчих умінь учнів 3-4 класів / Л. М. Шевчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ipvid.org.ua/upload/iblock/67e/67e97241193bce5d1041b4636eeea818.pdf>. – Назва з титул. екрана.

97. Щербина В. І. Інтерактивні технології на уроках української мови та літератури / В. І. Щербина, О. В. Волкова, О. В. Романенко. – Харків : Вид. група «Основа», 2005. – 96 с.

98. Яцук О. В. Інтерактивні технології як засіб формування культуромовної компетентності молодших школярів / О. В. Яцук, М. В. Грицин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : file:///C:/Documents%20and%20Settings/Nataly/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/znppo_2015_18_40.pdf. – Назва з титул. екрана.